

ZURb1216 Mediální gramotnost

Výuka: úterý 12:00–13:40, místnost U43

Vyučující: Mgr. Lucie Čejková, luc.cejkova@mail.muni.cz [**hlavní kontaktní osoba**]
Mgr. et Mgr. Karolína Bieliková k.bielikova@mail.muni.cz

Konzultace: po předchozí domluvě

Anotace

Kurz poskytuje studujícím teoretické znalosti i praktické dovednosti v oblasti mediální gramotnosti. Zaměřuje se na porozumění současnému informačnímu prostředí, roli algoritmů a sociálních médií, šíření dezinformací a strategiím debunkingu a prebunkingu. Studující si osvojí kritickou analýzu mediálních obsahů, identifikaci manipulačních technik a schopnost navrhnout efektivní mediálně vzdělávací intervence.

Cíle kurzu a výstupy z učení

Cílem předmětu je rozvíjet mediální gramotnost studujících, stejně jako znalosti studujících o mediální gramotnosti, a to prostřednictvím teoretických i praktických přístupů k porozumění současnému informačnímu prostředí. Kurz se zaměřuje na klíčová témata, jako jsou dezinformace, algoritmy, role médií ve společnosti, mechanismy polarizace a strategie debunkingu a prebunkingu. Studující si osvojí kritickou reflexi mediálního obsahu, včetně analýzy manipulativních narativů a posouzení efektivity různých forem mediální gramotnosti. Předmět je koncipován jako kombinace samostudia online modulů a interaktivních seminářů, kde studující prostřednictvím diskusí, týmových aktivit a případových studií aplikují získané poznatky. Klíčovou součástí kurzu je také praktická práce – skupinové prezentace analyzující konkrétní příklady debunkingu a prebunkingu a individuální závěrečný úkol, v němž studující navrhnu vlastní intervenci na podporu mediální gramotnosti.

Po absolvování kurzu budou studující schopni:

- analyzovat současné informační prostředí a popsat klíčové faktory ovlivňující zpracování a šíření informací, včetně algoritmů, personalizace obsahu, filter bubbles a polarizace;
- rozlišit a vysvětlit rozdíly mezi dezinformací, misinformací, malinformací, konspiračními teoriemi a propagandou a popsat mechanismy jejich šíření;
- kriticky zhodnotit efektivitu strategií debunkingu a prebunkingu, včetně jejich přínosů a omezení v boji proti dezinformacím;
- navrhnout a vytvořit vlastní mediálně vzdělávací intervenci zaměřenou na konkrétní téma (např. volby, vakcinace) s využitím odpovídajících metod a médií;
- aplikovat principy mediální a zpravodajské gramotnosti v praxi, například prostřednictvím analýzy mediálních sdělení, identifikace manipulačních technik a reflexe vlastních mediálních návyků.

Podmínky pro ukončení kurzu

Kurz je ukončen zápočtem. Nutnými podmínkami pro získání zápočtu jsou:

Pravidelná práce s online moduly. Studující jsou **povinni před každou prezenční hodinou ve 2.–9. týdnu** (kromě 6. a 8. týdne, kdy není výuka) absolvovat přidělený online modul, který zahrnuje krátké texty, videa, podcasty nebo jiné materiály k danému tématu. Kromě toho najdou v modulu interaktivní úkoly a kvízy. Tyto kvízy a úkoly jsou bez bodového hodnocení a slouží jako zpětná vazba pro studující, ale **jejich splnění je povinné.**

Aktivní účast v lekcích. Od studujících se očekává aktivní zapojení do skupinových diskuzí, analýz a reflexivních aktivit během hodin. Účast na lekcích sice není povinná, ale k aktivnímu zapojení bude přihlíženo v celkovém hodnocení. Za aktivní účast se považuje participace v diskuzích, zapojení do skupinových aktivit a aktivní reflexe a analytická práce během lekcí.

Skupinová prezentace analyzující zvolený příklad debunkingu/prebunkingu. Studující zpracují prezentaci ve skupinách po třech. Každá skupina si zvolí konkrétní případ debunkingu (např. fact-checkingový článek) nebo prebunkingu (např. infografika varující před očekávanými dezinformacemi během voleb). Výstupem je prezentace o délce 10 minut, ve které skupina:

- představí vybraný případ,
- vysvětlí, zda k němu přistupují z pohledu debunkingu, prebunkingu, nebo zda vykazuje znaky obojího,
- kriticky zhodnotí efektivitu daného příkladu (např. zda je jazyk příliš polarizující, zda strategie může skutečně pomoci a co by skupina udělala jinak, pokud by takový případ zpracovávali oni).

Po prezentaci následuje 5 minut na otázky a diskuzi. Studující získají slovní hodnocení jako skupina, které jim bude vloženo do Poznámkového bloku předmětu. Hodnocení se zaměří na kvalitu analýzy a kritické reflexe, přehlednost a srozumitelnost prezentace a schopnost vést diskuzi s ostatními studujícími.

Soubory s prezentací musejí studující vložit příslušné složky v Odevzdáárně předmětu nejpozději v den, kdy daný materiál prezentují v lekci. **Prezentace budou probíhat podle předem určeného rozpisu v 11. a 12. týdnu semestru (tj. 29. dubna a 6. května).**

Individuální závěrečný úkol s vytvořením vzdělávací intervence. Každý studující zpracuje vlastní mediálně vzdělávací intervenci vycházející z konceptů probíraných v kurzu. Úkol se skládá ze tří částí:

1. Výběr tématu (např. dezinformace o volbách, vakcinaci, klimatické změně, umělé inteligenci apod.). Studující s odkazem alespoň na dva odborné zdroje vysvětlí, jaké téma a proč si volí.
2. Výběr typu gramotnosti, kterou intervence cílí (např. zpravodajská gramotnost, algoritmická gramotnost apod.). Studující s odkazem alespoň na dva odborné zdroje vysvětlí, jakému typu gramotnosti se věnuje a proč je relevantní právě vzhledem ke zvolenému tématu.
3. Vytvoření materiálu, který podporuje vybranou gramotnost na dané téma. Materiál může mít různou podobu, a to jak:
 - textovou (např. článek, informační leták, blogový příspěvek),
 - audiovizuální, pouze zvukovou, pouze vizuální (např. krátké video na způsob Reels, podcast, animovaná infografika),
 - interaktivní (např. vzdělávací hra, chatbot),
 - nebo kombinaci výše uvedených formátů.

První a druhou část studující sepíší v textové podobě o celkové délce (tj. obě části dohromady) maximálně 2 normostrany. Třetí část pak může mít libovolný formát a délku dle uvážení studujících.

Textovou část (první a druhou) a vlastní vzdělávací část (třetí část; v libovolném formátu) vloží studující do příslušné Odevzdávárny předmětu nejpozději 27. května 2025 (včetně).

Studující získají slovní hodnocení, které jim bude vloženo do Poznámkového bloku předmětu. Hodnocení se zaměří na:

- originalitu a kreativitu návrhu,
- schopnost propojit teoretické koncepty s praktickou aplikací,
- potenciál navržené intervence efektivně podporovat zvolenou gramotnost,
- kvalitu argumentace,
- formální náležitosti (minimálně 2+2 odborné zdroje, dodržení maximálního rozsahu, odborný jazyk).

Osnova kurzu

1. týden: Úvod: Syllabus, způsoby ukončení kurzu, cíle a obsah kurzu

seznámení s obsahem kurzu a výukovými metodami, požadavky na ukončení

2. týden: Současné informační prostředí I.

fragmentace zdrojů, personalizace, polarizace, informační zahlcení, echo chambers, filter bubbles

3. týden: Současné informační prostředí II.

online prostředí, online sociální sítě, algoritmy, AI, datafikace, zkreslení

4. týden: Současné informační prostředí III.

dezinformace, misinformace, malinformace, konspirační teorie, konspirační myšlení, propaganda

5. týden: Společenská odolnost v kontextu současného informačního prostředí

Společenská odolnost, role občanů, médií a státu

6. týden: ČTECÍ TÝDEN – není výuka (25. března)

7. týden: Mediální gramotnost

mediální gramotnost, různorodost definic a přístupů, měření, mezinárodní indexy a mezinárodní srovnání

8. týden: DEN FAKULTY – není výuka (8. dubna)

9. týden: Mediální (a další) gramotnosti

zpravodajská gramotnost, informační gramotnost, digitální gramotnost, social media information literacy, AI gramotnost

10. týden: Debunking a prebunking + seminář k volbě témat

debunking, prebunking; diskuze nad tématy studujících pro prezentace

11. týden: Současné trendy v debunkingu a prebunkingu I.

první část prezentací

12. týden: Současné trendy v debunkingu a prebunkingu II.

druhá část prezentací

13. týden: Host*ka ve výuce / promítání filmu s diskuzí

Zásady používání umělé inteligence

Obecné pokyny k používání umělé inteligence naleznete v části pro studující v následujícím dokumentu MUNI: <https://www.muni.cz/o-univerzite/uredni-deska/stanovisko-k-vyuzivani-ai>

V souladu se současnými standardy akademického publikování rozlišujeme dva typy použití nástrojů umělé inteligence:

- Generativní AI: Použití AI za účelem generování obsahu (např. textu, vizuálů apod.).
Jakékoli použití generativní AI ve Vaší práci musí být transparentně přiznáno a v odevzdaném materiálu musíte zahrnout prohlášení, ve kterém jasně popíšete, jaký nástroj AI byl použit a jakým způsobem. Takové prohlášení může mít např. následující podobu: "Použil*a jsem ChatGPT k [zde uveďte]. Vygenerovaný text jsem pečlivě zkontroloval*a, abych zajistil*a jeho správnost."
- Asistence AI: Použití AI za účelem opravy gramatiky nebo drobných editací (např. Grammarly). Toto použití AI je považováno za obecnou praxi a nemusí být explicitně přiznáno.

V každém případě použití AI je studující plně odpovědný*á za přesnost, originalnost, etiku a správnost odevzdaného materiálu.

Preferovaná genderová zájmena

V tomto kurzu chceme tvořit bezpečné prostředí pro všechny napříč genderovými identitami. Pokud preferujete jiné oslovení nebo jméno, než jaké je uvedeno u Vaší osoby v IS MU, dejte prosím vědět vyučujícím tohoto kurzu. Stejně tak nás neváhejte opravit, pokud bychom používali jiná než Vámi preferovaná genderová zájmena.

Zdroje FSS MU a MUNI

- Technická pomoc: <https://it.muni.cz/fss>
- Knihovny a elektronické zdroje: <https://www.muni.cz/spoluprace/sluzby/knihovny>
- Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky: <https://www.teiresias.muni.cz/>
- Poradenské centrum: <https://poradenstvi.muni.cz/>
- Psychologické poradenství: <https://www.muni.cz/studenti/psychologicke-konzultace-pro-studenty>
- Řešení případů sexuálního obtěžování: <https://www.muni.cz/studenti/sexualni-obtezovani>
- Ochrana práv: <https://www.muni.cz/o-univerzite/ochrana-prav>